

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

BURSA HALK KÜLTÜRÜ

I. BURSA HALK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU
(4-6 Nisan 2002)

BİLDİRİ KİTABI

CİLT I

Bursa-2002

BURSA HALK KÜLTÜRÜ

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
I. BURSA HALK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU
(4-6 Nisan 2002)
BİLDİRİ KİTABI**

CİLT 1

Yayına Hazırlayanlar:

Prof. Dr. Yusuf OĞUZÖĞLU-Yrd. Doç. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Bursa-2002

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
I. BURSA HALK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU
(4-6 Nisan 2002)

DÜZENLEME ve BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Merih YURTKURAN (Başkan)

Prof. Dr. Mustafa AYTAÇ

Prof. Dr. Fügen BERKAY

Prof. Dr. Hasan ERTÜRK

Prof. Dr. Yusuf OĞUZOĞLU

Prof. Dr. Mustafa KARA

Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU

Prof. Dr. Zeren TANINDI

Prof. Dr. Ayten SÜRÜR

Prof. Dr. Gönül KAYNAK

Doç. Atilla SAĞLAM

Doç. Dr. Nilüfer AKINCITÜRK

Esat ULUUMAY

Aykan UZOĞUZ

Ahmet ERDÖNMEZ

Yrd. Doç. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA

Yrd. Doç. Dr. Merih ERCAN

Yrd. Doç. Dr. Alev SINAR

Yrd. Doç. Dr. Ali KAYA

Okt. Gülsüm YEŞİLYURT

Öğr. Gör. Güven AKTAŞ

Öğr. Gör. Nazım GÜRAK

Öğr. Gör. Ramis DARA

I. BURSA HALK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

(CİLT 1)

İÇİNDEKİLER

Tıbbi Bitkilerin Bursa Halk Kültüründe Yeri <i>Bayhan ÇUBUKÇU</i>	1
Ömer Şifâî'nin Eserlerinde Tedavide Kullanılan Drogların Bugünkü Kullanılışları Üzerine Bir İnceleme <i>Sevgi ŞAR, Esin KÂHYA</i>	13
Bursa'da Tuzpazarı Çarşısının Halk Hekimliği Açısından Önemi ve Bazı Sonuçları <i>Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR</i>	25
Ünlü Halk Hekimi Karaca Ahmet Sultan ve Halk Tebabeti <i>Muharrem BAYAR</i>	37
'Bursa'lı Hekim Ali Münşi'nin Kınakına Risalesi <i>Rengin DRAMUR</i>	51
Çevre Sağlığı ve Sağlık Turizmi: Bursa Örneği <i>Rıza SAM</i>	57
Bursa'daki Eczanelerin Yıllara Göre Dağılımı Üzerinde Bir Çalışma <i>Gülbin ÖZCELİKAY, Eriş ASİL</i>	69
Bursa'nın Mutfak Kültürüne İlişkin Tarihi Kayıtlar <i>Yusuf OĞUZOĞLU</i>	81
Osmanlı Sarayı İçin Bursa'da Yaptırılan Turşu, Sirke ve Nar Ekşileri <i>Ayten ALTINTAŞ</i>	91
Bursa'da Boza ve Tarihi Bozahâneler <i>Hasan Basri ÖCALAN</i>	111

Ulubuzluk (Uludağ)'tan Sultan Mutfağına <i>Sadettin EĞRİ</i>	123
Bursa ve Yakın Çevresinde Çeltik Üretimi <i>Sezai SEVİM</i>	131
Kaybolan Lezzetler <i>Banu DEMİRAĞ</i>	139
Bursa'da Mega Alışveriş Merkezleri ve Değişen Tüketim Kültürü <i>Olgun GÜNDÜZ</i>	143
Bursa'ya Özgü Ayrı Bir Tat İnegöl Köfte <i>Ramazan ALBAY</i>	155
Adı Bursa İle Anılan İskender Kebabı <i>Ramazan ALBAY</i>	165
Dünden Bugüne İskender Kebabı <i>Yavuz İSKENDEROĞLU</i>	177
Bursa'nın Nilüfer İlçesine Bağlı Gümüştepe Mahallesi'nde (Misi Köyü) Değişim Süreci İçinde Mutfak Kültürü <i>Zedal ÖZER</i>	187
Uludağ <i>Gönül KAYNAK, Ruziye GÜNAY, Özer YILMAZ</i>	201
Bursa Yöresi Giysi Kültürü Üzerine Bir Araştırma <i>Atilla ERDEN</i>	211
Bursa El Havlu Dokumacılığı <i>Aysun YÜREKTEN</i>	219
Karagöz Gölge Oyunu ve Karagöz Niçin Bursalı? <i>Recep Şinasi ÇELİKKOL</i>	231
Zeytinbağı "Trilye", Mimarisi ve Taş Mektep Yapısal Özellikleri <i>Nilüfer AKINCITÜRK</i>	243
Cumalıkızık: Yediyüz Yıllık Bir Osmanlı Vakıf Köyünün Korunarak Yaşatılması <i>Neslihan DOSTOĞLU</i>	263
Halk Mimarisi ve Cumalıkızık Örneği <i>Z. Sevgen PERKER</i>	273
Cumalıkızık'ta Yaşayan Halk Mimarisi <i>Timur KAPROL</i>	285

Ulubuzluk (Uludağ)'tan Sultan Mutfağına <i>Sadettin EĞRİ</i>	123
Bursa ve Yakın Çevresinde Çeltik Üretimi <i>Sezai SEVİM</i>	131
Kaybolan Lezzetler <i>Banu DEMİRAG</i>	139
Bursa'da Mega Alışveriş Merkezleri ve Değişen Tüketim Kültürü <i>Olgun GÜNDÜZ</i>	143
Bursa'ya Özgü Ayrı Bir Tat İnegöl Köfte <i>Ramazan ALBAY</i>	155
Adı Bursa İle Anılan İskender Kebabı <i>Ramazan ALBAY</i>	165
Dünden Bugüne İskender Kebabı <i>Yavuz İSKENDEROĞLU</i>	177
Bursa'nın Nilüfer İlçesine Bağlı Gümüştepe Mahallesi (Misi Köyü) Değişim Süreci İçinde Mutfak Kültürü <i>Zedal ÖZER</i>	187
Uludağ <i>Gönül KAYNAK, Ruziye GÜNAY, Özer YILMAZ</i>	201
Bursa Yöresi Giysi Kültürü Üzerine Bir Araştırma <i>Atilla ERDEN</i>	211
Bursa El Havlu Dokumacılığı <i>Aysun YÜREKTEN</i>	219
Karagöz Gölge Oyunu ve Karagöz Niçin Bursalı? <i>Recep Şinasi ÇELİKKOL</i>	231
Zeytinbağı "Trilye", Mimarisi ve Taş Mektep Yapısal Özellikleri <i>Nilüfer AKINCITÜRK</i>	243
Cumalıkızık: Yediyüz Yıllık Bir Osmanlı Vakıf Köyünün Korunarak Yaşatılması <i>Neslihan DOSTOĞLU</i>	263
Halk Mimarisi ve Cumalıkızık Örneği <i>Z. Sevgen PERKER</i>	273
Cumalıkızık'ta Yaşayan Halk Mimarisi <i>Timur KAPROL</i>	285

Halk Mimarisi ve Ev Eşyası	
<i>Ahmet DURGUT</i>	293
Bursa Halkının Ahşap Mekân Kültürü	
<i>Mehmet S. ERHAN</i>	303
Bursa Halk Kültürü Unsurlarından Mezar Kitâbeleri I:	
Emir Sultan Câmîî Hazîresi	
<i>Necmi ÜLKER, Vehbi GÜNAY</i>	315
Bursa Halk Kültürü Unsurlarından Mezar Kitâbeleri II:	
Alaca Hırka ve Musâ Baba Mezarlıkları	
<i>Cahit TELCİ, Turan GÖKÇE</i>	343
Bursa'daki Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarında Sanatsal ve	
Folklorik Özellikler	
<i>Hicabi GÜLGEN</i>	359

HALK MİMARİSİ ve CUMALIKIZIK ÖRNEĞİ

*Z. Sevgen PERKER**

GİRİŞ

Mimarlık; insanların yaşamasını kolaylaştırma; barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma gibi eylemlerini sürdürebilmeleri için gerekli mekanları, estetik ve işlevsel gereksinimleri de göz önüne alarak inşa etme sanatıdır.¹

Halk Mimarisi; halkın kendisi için meydana getirdiği fiziksel yaşam çevresidir ve anonim bir tasarım sürecinde oluşur. Halk mimarisinin anıtsal bir amacı yoktur ve bir iz bırakmak adına üretilmez.²

Halk mimarisini oluşturan yapılar; iklim, topografya, yerel malzeme, teknoloji ve ekonomi gibi birtakım fiziksel koşulların yanı sıra toplumların psiko-sosyal ve kültürel durumlarından da etkilenmişlerdir. Halk mimarisi, toplumun değer yargılarını, dünya görüşünü, geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, aile ve komşuluk ilişkilerini yansıtan bir veridir.

Her topluluğun, etkinliklerini gerçekleştirecek bir çevreye ihtiyacı vardır. Etkinlikler ise kültürden kültüre değişir. Çeşitli kültürlerde aile yapısı, toplumsal beklentiler ve estetik anlayışı farklı olduğundan, meydana getirilen yapı çevreler de değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte kültürel kimliği aynı olan toplulukların meydana getirdiği halk mimarisi yapıları da benzerlikler gösterir. Bu durumda halk mimarisini oluşturan ürünler insan, çevre, kültür bağlamında ele alınmalıdır.

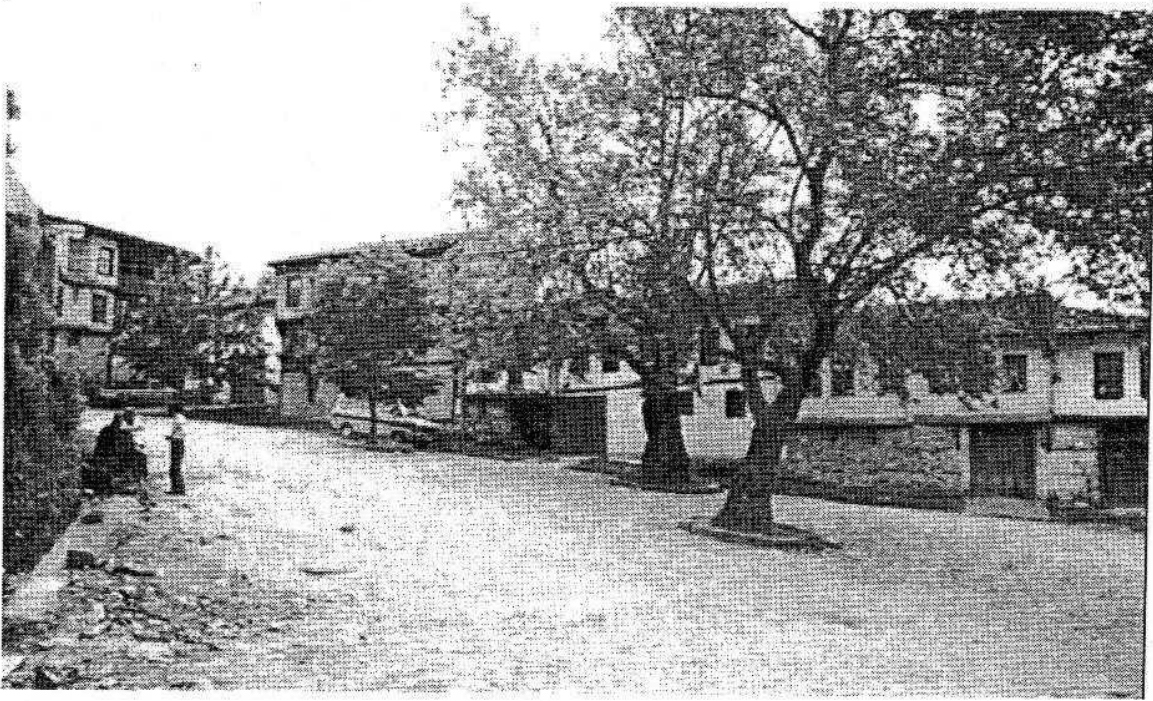
2200 yıllık geçmişi ile tarihi, kültürel ve doğal zenginliğe sahip Bursa'nın özgün bir bölgesi olan Cumalıkızık, halk mimarisinin en güzel örneklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bursa'nın doğusunda, kent merkezine yaklaşık 12 km. uzaklıktaki Uludağ yamaçlarında, Oğuz boylarından Kızıklar tarafından kurulan yedi köyden biri olan Cumalıkızık'ın kuruluşu, 1300 yıllarına dayanmaktadır.³

* Araş. Gör. Mimar; Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

CUMALIKIZIK YERLEŞİMİ

1. Tarihçe

Muhtarlıktaki 1685 tarihli Vakfiye Belgesi'ne göre Orhangazi Vakfiyesine bağlı bir vakıf köyüdür. Osmanlı'nın Bursa'yı ele geçirmesinin ardından; bölgeye yerleşen Kayı Boyu Türkleri'nden Kızıklar 7 Kızık Köyü kurmuşlardır. Bu köylerden yalnızca Cumalıkızık, Hamamlıkızık, Derekızık, Değirmenlikızık ve Fidyekızık bu güne kadar gelebilmiştir. Ancak Cumalıkızık dışındakiler mimari dokularını koruyamamışlardır. Cumalıkızık 1920-1922 yılları arasında Yunan İşgali sırasında yanmaktan kurtulmuştur. Osmanlı Dönemi kırsal mimarisinin önemli bir örneği olan yerleşim geleneksel yaşam biçimini korumaktadır.⁴

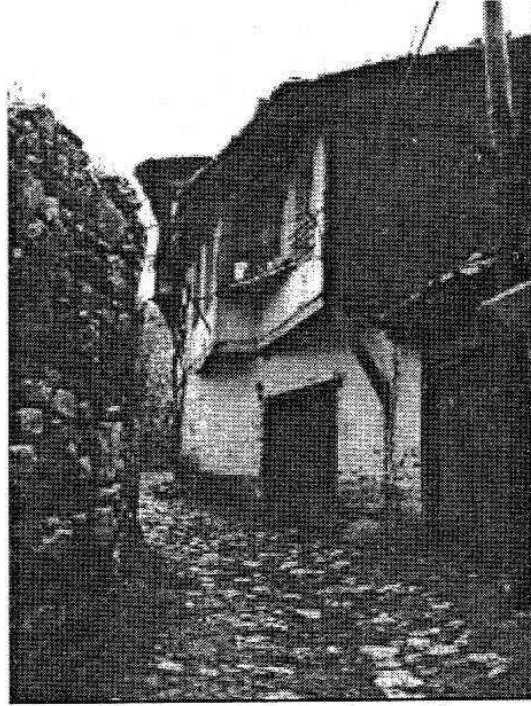
*Resim 1. Cumalıkızık yerleşimi Eğrek Meydanı görünüşü
(Bursa Yerel Gündem 21 Arşivi)*

Cumalıkızık; verimli toprakları, Uludağ'dan kaynaklanan soğuk suların aktığı organik sokak dokusu, özgün sivil mimari örneği konutları, tarihi camisi-hamamı-çınarları, yakın çevredeki kilise kalıntısı ve geleneksel yaşam biçimi ile tarihsel, sosyo-kültürel ve doğal değerler açısından yerel ve ulusal ölçekte önem taşıyan bir yerleşimdir.

2. Fiziksel Özellikler

Cumalıkızık giriş meydanının üç tarafı konutlar, diğer tarafı ise okul ve mezarlık ile çevrilidir. Eğrek Meydanı olarak isimlendirilen bu bölümde 2 anıt ağaç yer almaktadır. Yerleşimin denizden yüksekliği 340 m dir.

Yerleşim; Eğrek, Okul, Orta, Hamam, Dere, Değirmenyeri ve Köy-üstü olarak isimlendirilen 7 mahalleden oluşur. Orta Mahalle Camii ve kahvelerin bulunduğu merkez noktasıdır. Konutlar bu merkez etrafında topoğrafyaya uygun olarak bitişik inşa edilmiştir.

Resim 2. Cumalıkızık yerleşiminde bir konut (Z. Sevgen Perker)

3. Sosyo-Kültürel Koşullar

1950’li yıllara kadar ekonomik açıdan oldukça zengin sayılabilecek Cumalıkızık yerleşiminin geçim kaynağının o yıllarda, yörede çok miktarda bulunan kestane ağaçları olduğu bilinmektedir. Sonraları ağaçlar, halk arasında “Kestane Kanseri” diye bilinen bir çeşit hastalık nedeniyle kurumuşlardır. Ağaçların kuruması Cumalıkızık ekonomisine oldukça büyük zarar vermiştir.

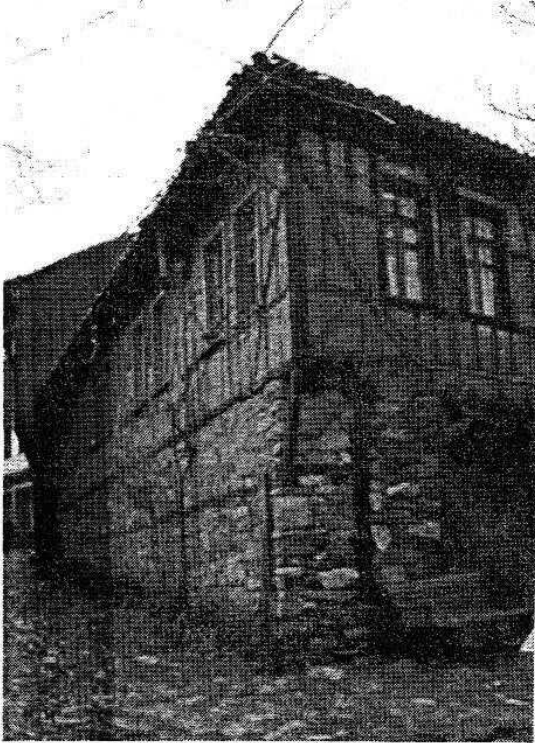

Resim 3. Cumalıkızık'da sosyal yaşam (Z. Sevgen Perker)

4. Kentsel Yerleşim Özellikleri

4.1. Evler

Yerleşimde 270 hane bulunmaktadır. Bunlardan 57 adedini tescilli yapılar oluşturmaktadır. Cumalıkızık'ta Türk evi plan şemasına sahip 2 ya da 3 katlı evler yer almaktadır. Yerleşimde 3. Selim Dönemi özelliklerini gösteren 10-12 adet tepe pencereli ev bulunmaktadır. Evlerin zemin katları

Resim 4. Cumalıkızık yerleşiminde bir konut (Z. Sevgen Perker)

ahşap hatıllı kaba yonu taş duvar, üst katları ise kerpiç dolgulu ahşap karkas tekniği ile oluşturulmuştur. Çatılar, alaturka kiremit örtülü kırma çatı tekniği ile inşa edilmiştir. Evlerin dış duvarlarında, çivit mavi, sarı, yeşil, beyaz renkler hakimdir. Yapılara, çift kanatlı, ahşap avlu kapılarından girilmektedir.⁵

4.2. Tarihi Anıtlar

Yerleşim alanı yaklaşık 15 ha olan Cumalıkızık'ta evlerin dışında, cami, hamam, iki anıtsal çınar ağacı ve caminin doğu cephesinde yer alan tarihi çeşme bulunmaktadır. Yerleşimde bir de etnoğrafik ürün ünitesi yer almaktadır. Çeşme üzerinde bulunan kitebede çeşmenin 1898-1899 yılları arasında inşa edildiği ve Zehra Hanım Vakfı'na ait olduğu yazılıdır. Yerleşimin güneydoğu yamaçlarında, Cumalıkızık'a 2-3 km uzaklıkta Bizans kilise kalıntısının varlığı bilinmektedir. Ancak bugün sadece temelleri yerinde durmaktadır, yüzeyde kalıntıya ait bölüm görünmemektedir. Yerleşimde 1912 yılında yapıldığı sanılan iki de şadırvan bulunmaktadır.

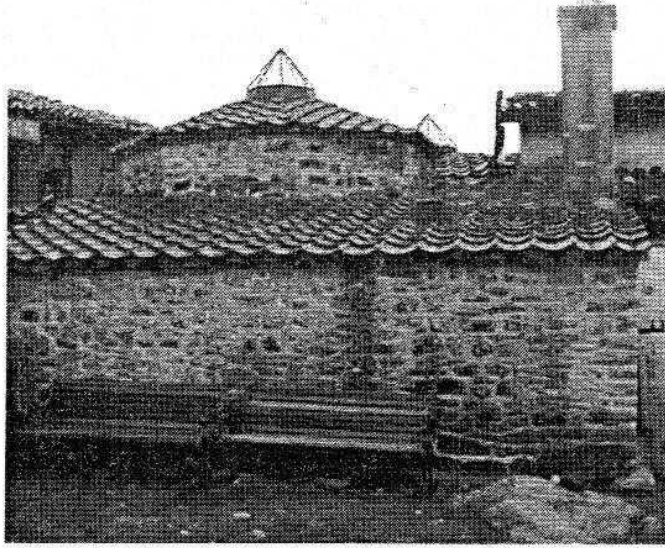
Cami

Cumalıkızık Camisinin inşa tarihi ile ilgili kesin bir bilgi olmamakla birlikte, yerleşimde 1300 lü yıllardan bu yana bir cami bulunduğu bilinmektedir. Mevcut caminin 300 yıllık tarihi olduğu tahmin edilmektedir. Yapı tescillidir.

Resim 5. Cumalıkız Camii (Z. Sevgen Perker)

Camii ahşap taşıyıcılar ile ayakta durmaktadır. Ahşap tavanlı caminin saçak altı ahşap süslemeleri görülmeye değerdir. Caminin batı girişinde, kalem işi resimler yer almaktadır. Mevcut caminin bir bölümünün eskiden okul olduğu, sonradan ara duvarın kaldırılması ile caminin tek mekana dönüşürüldüğü bilinmektedir.

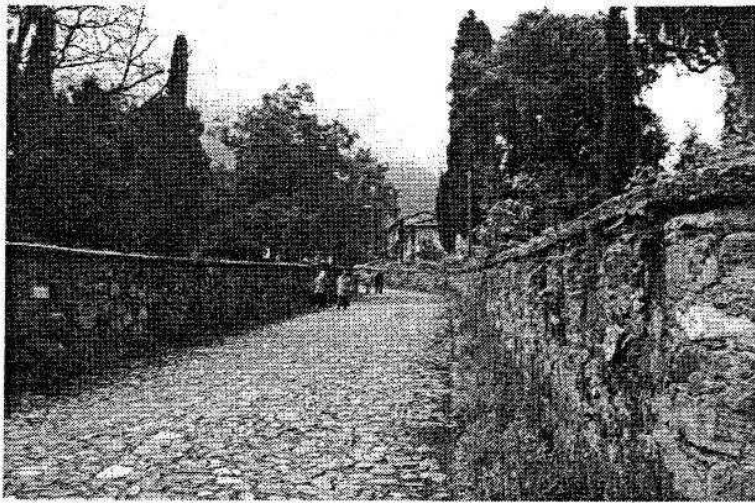
Resim 6. Cumalıkızık Hamamı (Z. Sevgen Perker)

Hamam

Yerleşimin girişinde bulunan Eğrek Meydanı'ndan Yunus Aralığı'na doğru devam edildiğinde Hamam Meydanı ile karşılaşılır. Tescilli bir yapı olan hamamın yapım yılı kesin olarak bilinmemekle birlikte 1983 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore ettirildiği bilinmektedir. Hamam bugün kullanılabilir durumdadır.

Etnoğrafik Ürün Ünitesi

Yerleşimin kahve meydanı olarak adlandırılan bölümünde yer alan etnoğrafik ürün ünitesinde, çeşitli tarım aletlerinden aydınlatma elemanlarına, kapı tokmaklarından pencere vitraylarına, yangın söndürme tulumbasından sobaya kadar Cumalıkızık'ı ve Cumalıkızıklıların yaşam biçimini yansıtan pek çok ürün sergilenmektedir. Yapı iki katlı ve bahçelidir, ancak tescilli değildir. Sergilenen elemanlar yönünden görülmeğe değerdir.

Resim 7. Cumalıkızık Mezarlığı (Z. Sevgen Perker)

HALK MİMARİSİNİ ETKİLEYEN FİZİKSEL KOŞULLARIN CUMALIKIZIK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

Halk mimarisinin oluşumunda etkili olan fiziksel koşulları; iklim, topografya, malzeme, teknoloji olarak sınıflandırabiliriz.

Dünyanın pek çok bölgesinde fiziksel çevre, iklimsel determinizm görüşüyle oluşturulmuştur. Yerleşimlerin biçimlenişinde hakim rüzgarlardan korunma, manzara ve güneşe yönelme fikirleri etkili olmuştur.

Resim 8. Cumalıkızık'da bir sokak (Z. Sevgen Perker)

Yapı formlarının, araziye uyumlu olarak tasarlanması görüşü de genel kabul görmüş bir teoridir. Anadolu'da organik bir konumlanma ile topografyaya uygun gelişmiş yerleşimlerde sürpriz mekan görünümüleri ile sıkça karşılaşılır. Her evin mutlaka bir bahçeye sahip bulunması durumu; sokaklara cephe veren avlu duvarları önemli bir çevre ögesi haline gelmiştir.

Topografya verilerinin yerleşim biçimlenişinde etkili olmasına verilecek en güzel örneklerden biri yine Bursa'nın Cumalıkızık Mahallesi'dir. Sokaklar topoğrafyaya uygun, dar ve kıvrımlı biçimlenmiştir. Sokakların kesiştiği yerlerde küçük meydancıklar oluşmuştur. Cumalıkızık'ın herhangi bir noktasından etrafa bakıldığında, yerleşimin neredeyse tamamı algılanabilmektedir. 2-2.5 m genişliğindeki yollar ancak insan ve atlı araba geçişine uygundur. Yerleşimde dar sokak köşeleri pahlar yapılarak genişletilmiştir.

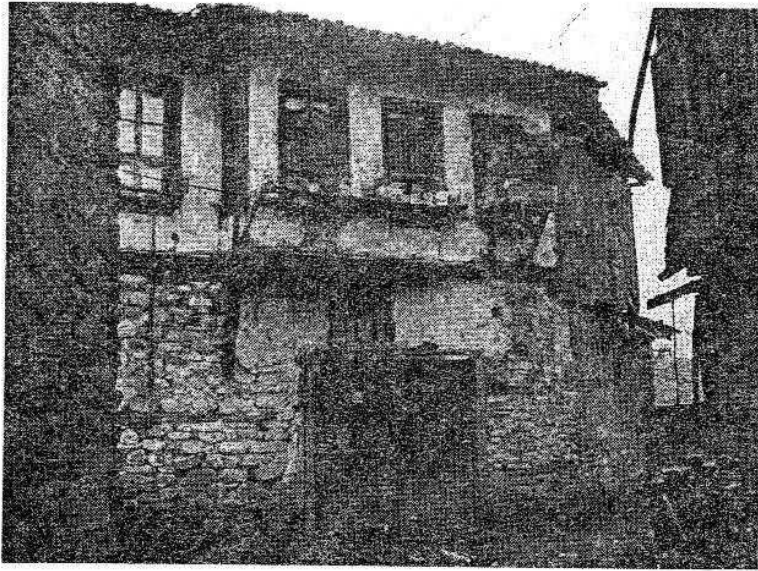
Sokak döşemeleri kayrak taşıdır. Ortada iki iri taşın karşılıklı gelme-siyle derzler oluşturulmuştur. Uludağ'dan gelen kaynak suyu yaz-kış sokak

ortalarındaki bu derzlerden akmaktadır. Kaynak suyu yerleşimin alt bölgesinde, sulamada kullanılmak üzere toplanmaktadır.

Resim 9. Cumalıkızık sokak döşemesi (Z. Sevgen Perker)

Geleneksel mimaride, çeşitli bölgelerde yerel malzeme önem kazanmış; saz, kerpiç ve ahşap kullanımı ile barınaklar inşa edilmiştir. Tarih boyunca bina formları, insanların karmaşık yapı teknolojilerini öğrenmelerine paralel olarak değişim göstermiştir.

Resim 10. Cumalıkızık yerleşiminde bir konut (Z. Sevgen Perker)

Geleneksel Cumalıkızık evlerinin en belirgin özelliklerinden bir tanesi de yapımda doğal ve yerel malzemelerin kullanılmış olmasıdır. Evlerin yapım sistemi ahşap-karkastır. Zemin kat seviyesinde bulunan ahşap hatıllı

taş duvar üzerine ahşap dikmeler getirilerek üst katlar oluşturulmuştur. Zemin katı dış etkilere koruyan taş duvar, yakın çevredeki dere yataklarından elde edilen taşlar ile inşa edilmiştir.

Yapıların üst katlarını oluşturan ahşap karkas sistemin, dikmeleri arasındaki mesafe 40-50 cm'dir. Aralarda ise çapraz payandalar bulunmaktadır. Dolgu malzemesi kerpiçtir. Yörede kestane ağaçlarının bol olması nedeniyle, yerleşimde bulunan Osmanlı Evleri'nin ahşap bölümlerinde bu ağaç türü kullanılmıştır.

Sıvalar, yine yörede çok miktarda bulunan kireç, toprak ve samanın karıştırılması ile elde edilmiştir. Zemin katları genellikle sıvasız olan yapıların üst katlarında kullanılan renk, bölgede çivit bulunması nedeniyle çoğunlukla çivit mavidir.

HALK MİMARİSİNİ ETKİLEYEN PSİKO-SOSYAL ve KÜLTÜREL KOŞULLARIN CUMALIKIZIK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

Halk mimarisinin oluşumunda etkili olan psiko-sosyal ve kültürel koşullar; toplumun değer yargıları, dünya görüşü, gelenek ve görenekleri, inançları, aile ve komşuluk ilişkileri, yaşam biçimi, mahremiyet anlayışı, ekonomik durumu şeklinde sınıflandırılabilir.

Cumalıkızık halkının en önemli geçim kaynağı bahçe tarımıdır. Yörede mevsime göre her çeşit meyve ve sebze yetiştirilmektedir. Hayvancılık çok fazla gelişmemiştir. Cumalıkızık evlerinin avluları ve bahçeleri oldukça büyüktür. Döşemeleri, çoğunlukla toprak ve ya kayrak taşı olan avlularda ahır, kiler ve tuvalet gibi mekanlar bulunmaktadır.

Cumalıkızıklı pek çok eylemini avlularda gerçekleştirmektedir. Avluda, ıhlamur kurutulmakta, çiçek yetiştirilmekte, farklı tarım faaliyetleri gerçekleştirilmekte, çamaşır yıkanmaktadır. Cumalıkızıklı ekmeğini de avluda bulunan fırınlarda pişirmektedir.

Çoğu Anadolu yerleşiminde olduğu gibi Cumalıkızık'ta da mahremiyet kavramının konutlara yansımaları görülmektedir. Dış cephelerde bulunan pencere kafesleri, yüksek avlu duvarları, alt katlarda pencere bulunmayışı buna örnek verilebilir.

DEĞİŞİM SÜRECİ ve CUMALIKIZIK EVLERİ

1950'lerde Cumalıkızık'ın en önemli gelir kaynağı, Cumalıkızık evlerinin de en önemli yapı elemanı olan kestane ağaçlarının mürekkep has-

talığı nedeniyle yok olması, yerleşim halkını oldukça büyük maddi sıkıntıya sürüklemiştir. Bu hastalık, Cumalıkızık'ın tarım ekonomisine zarar verirken, geleneksel evlerin bu ağaç türüyle onarılmasını da imkansız hale getirmiştir.

Cumalıkızık geleneksel evlerinin strüktürel malzemesi olan ahşap, zaman içinde çok çeşitli tahribata uğramaktadır. Önceleri Uludağ'dan sağladıkları kereste ile onarım yapan halk, sonradan bunun yasaklanması ve ahşap malzemenin satış fiyatının da yükselmesi sonucu, yapı onarımında ahşap yerine, kültürel mirasın korunmasını engelleyecek yapı malzemeleri kullanımına yönelmiştir.

Cumalıkızık ekonomisinin zarar görmesi, verimli kırsal alanların azalması, halkı kentteki iş olanaklarını araştırmaya yönlendirmiştir. Ulaşım imkanlarının da artmasıyla Cumalıkızıklı, çalışmak için kent merkezini tercih etmeye başlamıştır. Önceleri çalışma isteği ile başlayan kente yönelme olgusu, sonraları kentte yerleşme isteğine dönüşmüştür. Geleneksel konutlarından ve yaşam biçimlerinden kopmak istemeyen yaşlılar ise, evlerinin bakım ve onarımlarını yapamadıkları halde Cumalıkızık'da yaşamaktadırlar. Evler bakımsızlık nedeniyle her geçen gün daha fazla tahrip olmaktadır.

Ailelerin kapalı ekonomileri şehir ekonomisine dönüştükçe halk, geleneksel Cumalıkızık evlerinin plan şemalarında değişiklik yapma ihtiyacı duymaktadır. Gelişen teknoloji ve şehir yaşamı ile iç içe olmaları Cumalıkızıklının yaşam biçimini ve dünya görüşünü, bunlara bağlı olarak mekan kullanım biçimlerini de değiştirmeye başlamaktadır. Kent yaşamında karşılaşılan bir takım kolaylıklar Cumalıkızık evlerine girmekte, buzdolabı, fırın gibi beyaz eşyalar, bahçeye eklenen mutfaklarda hemen yerlerini almaktadır. Sosyo-kültürel değişimden dolayı bazı mekanlar kullanılmaz hale gelmekte, gusülhanelerin yerine banyoların geldiği göze çarpmaktadır.

Odalarda işlev değişikliklerinin yanı sıra geleneksel sedirler yerine koltuk takımları, tahta dolaplar yerine gardıroplar görülmektedir. Ahşap döşemeler parke ile kaplanabilmekte, pencere oranları büyüyebilmektedir. Cumalıkızıklı avluda bulunan ıslak hacimleri konut içlerine almayı istemektedir.

Cumalıkızık'da 3 kuşak bir arada yaşama geleneği de zamanla kaybolmuştur. Yaşlıların vefatından sonra çoğunlukla mirasçılar evlerin içlerinde kendilerince bölmeler yaparak miras sorununu çözmeye çalışmaktadır. Bölünmeler evlerin plan ve cephe biçimlenişlerine etki etmektedir.

Teknolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik değişimlerin yansması sadece Cumalıkızık halkına bırakıldığında olumsuzluklar ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Kültürel mirasın izleri yavaş yavaş silinme tehlikesine maruz kalmaktadır. Cumalıkızık'daki halk mimarisini oluşturan

Cumalıkızık halkının kendisidir. Ancak yaşamlarının farklı yönlerindeki değişimler nedeniyle gereksinimleri farklılaşmaktadır.

Resim 11. Cumalıkızık yerleşiminde bir konut (Z. Sevgen Perker)

“Cumalıkızık Koruma Yaşatma Projesi” kapsamında, Cumalıkızık’ın ekonomisi çeşitli gönüllü grupların, kurum ve kuruluşların çabalarıyla iyileştirilmektedir. Ayrıca Cumalıkızıklılara evlerinin bakım onarımlarına ilişkin destek de çeşitli kurum-kuruluş ve gönüllüler tarafından verilmiştir ve verilmektedir. Ancak geleneksel yaşam biçimi değişmekte, ekonomik yetersizlikler Cumalıkızık’ın geleceğini yine de tehdit etmektedir.

Değişim sürecinde gereksinimleri artan Cumalıkızık halkı, hem evlerinin onarılmasını hem de yeni ihtiyaçlarına cevap verir duruma getirilmesini istemektedir. Cumalıkızıklının gereksinimlerini en iyi bilen Cumalıkızıklının kendisidir. Yöredeki halk mimarisi ürünleri de onların eliyle oluşturulmuştur. Bu anlamda tarihi ve kültürel mirasın korunması ve yaşatılması sürecine, Cumalıkızıklının katılımının sağlanması gerekmektedir.

ALINTI LİSTESİ

1. Hasol, D., “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü”, Yem Yayın S/315.
2. www.kultur.gov.tr
3. “Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi” Bursa Yerel Gündem 21 Yayını.

4. “Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi” Bursa Yerel Gündem 21 Yayını.
5. “Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi” Bursa Yerel Gündem 21 Yayını.

KAYNAKLAR

1. Hasol, D., “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü”, Yem Yayın S/315.
2. www.kultur.gov.tr
3. “Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi”, Bursa Yerel Gündem 21 Yayını.
4. Polat, S., “Cumalıkızık Köyü Tarihsel Deęerlerinin Korunması Üzerine Araştırma”, Basılmamış Y. Lisans Tezi, MSÜ.